

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MERJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:
szombaton és egyes rendkívüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:

Városi közlévtér (városház,
földszint 7. sz. ide küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:

Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők
az előfizetési díjak és hirdetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ♦♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadófeljogosult: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Városi közgyűlés.

Városunk törvényhatósági bizottsága f. hó 11-én közgyűlést tartott *Wesprémy* Zoltán főispán elnöklésével. A bizottsági tagok szép számban jelentek meg és jelen voltak mindazok, akiket a polgárság bizalma legutóbb a városi képviselők közé választott.

Wesprémy Zoltán főispán 3 óra után megnyitva a közgyűlést, üdvözölte a közgyűlés tagjait, különösen azokat, akik most jutottak be a közgyűlés tagjai közé. Hivatkozva a lefolyt napokra, melyekben bőven kijutott a választási izgalmakból, reményli, hogy az alkotmányos közdelem lezajlása után az ellentétek elsimulnak és egyetlen egy eszme, a város haladása, ügyeinek gondos vezetése lesz együtt működésünk közös célja. A főispán szép szavait a közgyűlés éljenzéssel honorálta, mi pedig e helyen is megköszönjük a főispának az együttműködést óhajtó férfias, nyílt beszédét. Majd kegyelettel emlékezvén meg a város egyik kiváló polgárának, a nemes szívű embernek, a közügyek hű munkásának: Szabó Kálmán országgyűlési képviselőnek elhunytáról, ki egyike volt a város legjobb, legmunkásabb és legönzetlenebb vezéralakjának, a közgyűlést megnyitotta, elébb kimondván azon egyhangu határozatot, hogy a közgyűlés a város hű fiának Szabó Kálmánnak emlékezetét jegyzőkönyvében megörökíti.

Az első tárgy volt a *polgármester* 1908 december haváról szóló jelentése, melyet Szabó Elek aljegyző, polgármesteri titkár mutatott be a közgyűlésnek, mely azt tudomásul vette.

A közgyűlés tudomásul vette a belügyminiszter leiratát, mellyel a „Csatornázási szabályrendelet”-et, a csatornahálózat építésére már előzetesen számításba vett 1.400.000 korona kölcsön felvétele tárgyában hozott közgyűlési határozatot, a „vízvezetési szabályrendelet”-et és „vízújszabályzat”-ot, továbbá az „általános szabályozási terv”-et, a fellebbezések elutasításával, végül a „városi muzeum szervezéséről és igazgatásáról alkotott szabályrendeletet” jóváhagyta.

Tudomásul vette a közgyűlés a sziki gyakori városi ingatlan bérbeadása tárgyában hozott határozatra vonatkozó belügyminiszteri leiratot.

A közgyűlés ezután azon belügyminiszteri körrendeletet tárgyalta, amely a közigazgatási tisztviselőknek pénzintézeteknél és más vállalatoknál elfoglalt igazgató, igazgatótanács, felügye-

lőbizottsági tagsággal bejelentése tárgyában küldött le a törvényhatóságokhoz.

A városi tanács bejelentéssel azon tisztviselők nevét, akik a különböző pénzintézeteknél mint igazgatók, igazgatótanácsosok és felügyelők működnek. Mivel azonban többen nem jelentették be állásukat, Komlóssy Arthur bizottsági tag azt indítványozta, hogy ezen kérdést egyelőre vegyék le a napirendről és akkor tárgyalják, mikor valamennyi bejelentés beérkezik. A közgyűlés többsége azonban az indítványt elvetette és a bejelentéseket egyszerűen tudomásul vette.

A közgyűlés ezután megalakította a loavató bizottságot, melynek működési ideje 1909 április 1-től 1910 március 31-ig fog tartani.

Hajdúvármegye átiratát, melyben a gyermekvédelmi törvény módosítása végett az országgyűléshez intézett feliratát pártolás végett megküldte, a közgyűlés hasonló szellemi felirattal támogatja.

Nyitra vármegye megkereste városunkat az iránt, hogy a *Pöstyén* fürdőben 200.000 korona költséggel felállítandó „Országos állami és megyei tisztviselők háza” gyógyító intézetet 2000 korona alapítványt tegyen. A közgyűlés az intézethez hozzájárul.

Tudomásul vette a közgyűlés Pozsony vármegye átiratát az automobil és motoros kerékpár közlekedés országos szabályozása érdekében a kormányhoz intézett feliratát és azt hasonló szellemű felirattal pártolja.

Ezután három névszerint való szavazást ejtett meg a közgyűlés. Az elsőt Irinyi Istvánné dr.-né Bethlen-utcai házának megvételére tárgyában harmadikban a Köblös Mihály tulajdonát képező Kigyó-u. 5. sz. ház és a Degenfeld-léri sertes-vágó társulat házára nézve másodikban. Megjegyezzük itt, hogy az ilyen vételek és elidegenítések úgy sokkal gyorsabban menne keresztül, ha a bizottsági tag urak ilyen szavazásoknál bentmaradnának a teremben, mert néha egy-két szavazaton mulik az úgy lebonyolítása.

A közgyűlés ezután a szakbizottságokat alakította meg. A szavazatszedő küldöttségek megalakítása után mozgalmas élet keletkezett a közgyűlési teremben és a társalgóban. Mérköztek a pártok, ami alkotmányos dolog, annál visszatetszőbb azonban, ha arra illetékelen, nem bizottsági tagok is korteskednek a közgyűlési teremben. *A közigazgatási bizottság* egy megüresedett tagsági helyére két érdemes férfi volt jelölve a

közgyűlés tagjainak részéről: Szilágyi Imre és Domahidy Elemér. A szavazás eredménye az lett, hogy Szilágyi Imre 82 szavazattal a Domahidy Elemér 63 szavazata ellenében beválasztott. Ugyancsak nagy küzdelem folyt a *jog- és pénzügyi bizottsági* tagok választásánál. Az eredmény a következő: Bacsó Dezső dr., Bakonyi Samu dr., Csanak József, Degenfeld József gróf, Fejér Ferenc dr., Freund Jenő dr., Kardos László, Kaszanitzky Andor, Kenéz Gyula, Kernhoffer József, ifj. Kertész István, Komlóssy Arthur, Márk Endre, Nagy Jakab, Poroszlay László, Révi Nándor dr., Rickl Antal, ifj. Schvarcz Vilmos, Simonffy Imre, Sinka Sándor, Löfkovits Márton, Szilágyi Imre, Tüdös János dr., Zádor Lajos.

A *gazdasági bizottság* tagjai lettek a következő bizottsági tagok: Balogh Ferenc, Bányai Péter, Biczó Gyula, Debreczeni Lajos, Bilkei Kövesdi Imre, Csanak János, Debreczeni Jenő, Domahidy Elemér, Dr. Fáy Márk, Fried Emil, Gara Alajos, Harangi Sándor, Horváth János, Horváth Tamás, Hutflész Kázmér, Gaál Ferenc, Kenyeres Károly, Kertész Imre, id. Kertész István, ifj. Kertész István, Kertész Mihály, Kertész János, Kiss Mihály, dr. Kocsár Gábor, Kontsek Géza, Kozma László, May Andor, dr. Megyery Pál, Móricz Ferenc, L. Nagy Bálint, Nagy Jakab, Pálffy Gábor, Polgári Bálint, Polgári Márton, Polgári József, Publíg Ernő, Rickl Antal, Rickl Géza, Rosenfeld Salamon, Szabó Lajos, Szántó Győző, Szentesi János, Török Bálint, Váci János, Vecsey Zoltán, Jámbor János, Zöld János, Zöld Mihály.

A *színházi bizottság* tagjai lettek: Domahidy Elemér, Fejér Ferenc dr., Kenéz Gyula dr., Kernhoffer József, Komlóssy Dezső, Komlóssy Arthur, Márk Endre, Szilágyi Imre, Tóth István, Tüdös János dr., Vecsey Imre és Zádor Lajos. *Komlóssy Arthur* egy csoport törölte ugyan a szavazólappól, ennek dacára többséget kapott, ami igen örvendetes eredmény, mert Komlóssy Arthur a színügynek nem csak minden időben lelkes harcosa volt, de világot látott és művészet szerető ember lévén, a bizottság mint eddig ezután is nagy hasznát veszi tapasztalatainak és művészi érzékének.

Ezután sorba megalakították most már közfelkiáltással a többi bizottságokat, nevezetesen a szegényügyi, a nyugdíjellenőrző, az építési, a számvétség és házipénztár működésére felügyelő, a központi, az igazoló választmány, az egészségügyi, állandó statisztikai, népnevelési. községi iskolaszéki, iparostanonc iskolai, kórházi, lótenyésztési, számonkérőszéki, nőipariskola felügyelő bizottság, r. k. főgimnáziumi felügyelő bizottsági, ref. felsőbb leányiskolai, kereskedelmi tanintézet, ág. ev. iskolaszéki, zenede igazgató választmányi, fémipari szakiskolai, görög. kath. iskolaszéki, izraelita hitközség iskolaszéki, ispotályi vegyes, bor-ellenőrző, elnökhépes egyének összeírását teljesítő, adópénztár pénzkészletének beszállítását eszközöző, hortobágyi intéző, világitási vállalati, nyomda-felügyelő bizottsági és adófelszámolási bizottságokat.

Bészler Károly árvaszéki elnök jelentését az 1908. év, valamint *Magoss* György dr. tiszti fő-ügyész jelentését az 1908. év második feléről, a közgyűlés tudomásul vette.

A város házvételi javaslatát a Kranulo Mátyás-féle ház megvételére a közgyűlés tudomásul vette.

Városunkban tudvalevőleg serényen folyik a gyűjtés a messzinaiai javára. Debreczen sz. kir. város törvényhatósága is segíteni kívánt a világhatalmasra állt sinylett szerencsétleneken. A tanács 1000 korona megszavazását kérte a közgyűléstől. A közgyűlés Freund Jenő dr. felszólalása után akképpen határozott, hogy az 1000 koronából 500-at a messzinaiaknak, 500-at pedig a resciai és ajkai szerencsétlenül jártak családjainak javára küld. A közgyűlés igen helyesen cselekedett, mert a nemzetközi emberszeretett mellett gondoskodni tartozunk saját véreink hátrahagyott családjáról is.

Igen nagy érdeklődést keltett a *népszanatórium ügye*. A népszanatórium egyik leglelkesebb híve *Oláh* Károly kulturtanácsos, aki már régen fáradozik ezen fontos ügy előkészítésén. A jog- és pénzügyi bizottság ezen emberbaráti célra 30 hold területet kíván a Nagyerdőn adni, azonkívül javasolja, hogy 150,000 koronával járuljon a népszanatórium megépítéséhez. A tanács szintén magáévá tette ezen javaslatot, azzal a megjegyzéssel, hogy a sanatórium esetleg ne a nagyerdőn létesüljön, hanem más erdős vagy erdősitendő helyen.

Széles meredben indult meg erre a vita, amelynek folyamán szellőztetve lett a városi köz-kórház mostani szűk volta. Előre bocsátjuk, hogy a mi köz-kórházunk vezetése, igazgatás tekintetében az ország első kórházai közé tartozik, ámde a tömegesen jelentkező betegek befogadására immár nem képes és igen sokszor megtörténik, hogy a betegek nemcsak zsufoľva vannak, hanem igen soktól a felvételt is, meg kell tagadni. Ennek a tarthatatlan állapotnak adott kifejezést *Domahidy* Elemér biz. tag is anélkül, hogy ellene szólt volna a népszanatórium felállításának, melyet szükségesnek tart, azon indítványt teszi, hogy tekintettel arra, miszerint a nagy költségekben nagyobb összeg van a köz-kórház kibővítésére felvéve, utasítsa a közgyűlés a városi tanácsot, hogy hatvan nap alatt tegyen javaslatot a köz-kórház kibővítésére.

Fejér Ferenc dr. biz. tag mindenben osztja előtte szóló fejtegetéseit. Simonffy Imre biz. tag, felszólalása után *Tüdös Kálmán* tiszti főorvos hosszasan szól a kórház mostani állapotáról, ennek kibővítését feltétlenül ajánlja, de ugyanakkor lelkes szavakban pártolja a népszanatórium ügyét, mert városunkban nagy arányban szedi áldozatait a tüdővész. Kéri azért a tanácsi javaslat elfogadását.

Ujfalussy József dr. főorvos, a kórház igazgatója elmondta, hogy ő is feltétlenül szükségesnek tartja a köz-kórház kibővítését. A kórházi bizottság mindent elkövet, hogy a hiányokon segítsen, de anyagi eszközök híján nem tudja az összes bajokat orvosolni. A betegek valószínűleg szorongnak. A modern felszerelések hiányoznak, így

tehát sok pótolni való van a közkórháznál, a vezetőséget azonban nem terheli felelőség.

Acél Géza főmérnök kijelenti, hogy a mérnöki hivatal már régebben foglalkozik a kórház kibővítési tervével. Hatvan nap alatt azonban a költségvetést nem lehet elintézni. Négy hónapot kér ezen munkálatok keresztülvitelére.

Roncik Lajos főszámvevő szakszénél felvilágosítást ad a kórház kibővítésére szolgáló alapokról. Miután azonban ezen összeg úgy is kevés a kórház nagyoobszabású kibővítésére, ezen okból kár volna a népszanatórium ügyét elhalasztani.

A közgyűlés a vita befejezése után kimondta, hogy a Debreczenben felállítandó népszanatóriumra átenged 30 hold területet és 150.000 korona segítséget, egyben utasítja a városi tanácsot, hogy a városi közkórház kibővítésére vonatkozó javaslatát a tervekkel és költségvetéssel négy hónap múlva terjessze a közgyűlés elé.

Leitner Dezso, a város bérlője az általa emelt gazdasági épületek megvásárlása és a haszonbérleti idő meghosszabbítására kérelemmel fordult a közgyűléshez oly formában, hogy az esetben, ha a város a mostani bérlet összege mellett újabb hat évre megköti vele a bérletet, a bérleten levő épületeket ingyen adja át a bérleti idő letelte után. A közgyűlés a kérelmet nem teljesíti, ellenben az épületeket 3000 korona ellenében átveszi.

Biczó Gyula építómester a városi épületek fentartási munkálatai után az 1907 és 1908. évre 10%, drágasági pótlékokat kért, tekintettel a munkabérek általános emelkedésére. Biczó Gyula beadványát visszavonta.

Soltymosy Elek színésziskolai igazgató iskolája részére két öl fát kér a várostól. A közgyűlés a kérelmet teljesítette.

A **Hajdúmezei méhészegyesület** megfellebbezte a város tanács ama határozatát, melyben a régi Bikaakolnak mintaméhészet berendezésére kért kérelmét elutasította. A közgyűlés a kért épületet az egylet céljaira átengedte.

Lehmann László vállalkozó megfellebbezte a város burkolat¹könyag szükségletének biztosítása tárgyában hozott tanácsi határozatot. A közgyűlés a tanácsi javaslatot fogadván el, a fellebbezést elvetette.

Ifjabb Orosz Endre kérte visszatartott fizetésének kiutalását, melyet a tanács megtagadott. A közgyűlés a tanácsi határozatot helybenhagyta és a fellebbezést visszautasította.

Vecsey Imre főjegyző bejelentette egy legyelmi ügy elintézését, majd elintézte a közgyűlés Körner Gyula szabadságolási kérésnyét, végül bemutatott egy orvosi és bábaoklevél és ezzel a közgyűlés este 8 órakor véget ért.

Weszprémy Zoltán főispán a közgyűlés tárgysorozatának letárgyalása után megköszönte a bizottsági tagoknak a közügyek iránt tanusított meleg érdeklődését, a hitelesítő közgyűlés idejéül február 12-ik napjának délutáni 4 óráját tűzvéni ki a közgyűlést berekesztette.

A bizottsági tagok a főispánt lelkesen, őszinte szóval megéljenzették.

A színházak helyének megválasztása.*

Medgyaszay István építóművészről.

Egyik legszebb fekvésű és kulturájú városunkban Besztercebányán olyan általános érdeklődés nyilatkozott meg az építendő színház és vígadó iránt, hogy annak elhelyezésére nem kevesebb, mint tíz eszme merült fel, mindenik más és más tekekkel.

A telkek megszemlélése után a város lelkes, de egyuttal igen szabatos gondolkodású polgármestere. Csesznák Gyula kir. tanácsos arra kért fel, hogy a felvetett eszmékről szakértői véleményt adjak a bizottsági tárgyalás céljára.

Ugy vélgem, sok városnak teszünk szolgálatot azzal, ha az említett tanulmány általános érdekű részét közöljük:

A javasolt tíz tekek részletezése előtt a biztosabb áttekintés és a szabatosabb megítélhetőség céljából helyesnek tartom azokat a követelményeket és érdekeket megállapítani, amelyek szempontjából a telkeknek az építésre való többekévesebb alkalmas voltát mérlegelnünk kell.

I. A színház-vígadó érdekei:

1. Az épület négy oldalt szabadon álljon lehetőleg tágas átfutó utakra, előtte nagyobb térrel a következő okokból:

a) **tűzbiztonságból.** A színház felől minél több különböző irányba vezessenek szét az utak. Ily módon a közönség könnyebben menekül és hamarabb szétoszlik, más felől a tűzoltók minden oldalról gyorsan és akadálytalanul hozzájárulhatnak és támadhatják a tüzet.

Az egy- vagy kétoldalt szabad udvar, bekerített kert már nem olyan alkalmas, mert a menekülő közönséggel a tűz megláadására ugyanott berohanó tűzoltók összeütköznek;

b) **a színházban menő közönség kényelméből.** Kívánatos, hogy ne kellésék kerülni az épületet. A színészek bejárója ellentétes irányban nyíljék a közönség bejáróival olyképen, hogy később se találkozzanak a kivonuló tömegek:

c) **a földszinti helyiségek megvilágítása** végett is kívánatosak a szabad utcák, 16 vagy legalább is 12 m. szélességben (a cca 15 m. magas színháznál);

d) **a diszletek oldalról való behordása** végett az előbbi minimális méret okvetlen betartandó, mert a szuffiták stb. hossza 10—12 m.;

e) **a színház külső művészi hatása**, érvényesülése céljából.

A képekben csak úgy gyönyörködhetünk, ha az állásunkból egyszerre kényelmesen áttekinthetjük.

Az áttekintésnek ez a terjedelme, — a látószögünk — 30° lévén körülbelül kétszer akkora távolságra kell felállítanunk, mint amennyi az áttekintendő tárgy legnagyobb mérete.

* Miután nálunk is felmerült a helyi lapokban a mostani színház átalakításának, vagy egy újnak építése, közöljük ezen szakikkelyt mely a „Városok Lapja”-ban jelent meg.

Egy 800 személyre való színház szélessége rendes körülmények között körülbelül 26 méter. Ha legalább az előnézetet érvényre akarjuk juttatni, akkor az előbbiekből az következik, hogy a színház előtti tér 52 m. mély legyen. A hátsó homlokzat érvényesülésének elhanyagolása mellett a mögött az 1. c) pont szerint 16 m.-t. véve és az előbbeni színház hosszát 42 m.-re becslve a még elfogadható telek hossza $52 \times 42 \times 16 = 110$ m.

Az alkalmas telek szélessége — az oldalnézetek érvényesülésének elhanyagolása mellett az 1. c) pont szerint $16 \times 26 \times 16 = 58$ méter, illetőleg legalább is $12 \times 24 \times 12 = 48$ m.

A budapesti Magyar Színház telke az előnézet vonalában ca 42 m., de az ilyen erőltetés csak a gyakorlati és művészi megoldás kárára volt megvalósítható.

A színház telkének legnagyobb méreteit az elfogadott elvtünk szerint az egyes homlokzatoktól-mért kétszeres hosszúság határozná meg, feltéve, — hogy az illető homlokzat előreláthatólag lesz olyan sikerült, hogy az áttekintése kívánatos. Amíg a mi színművészeti viszonyaink meg nem engedik, hogy a legujabb színpadi újítást — a lefüggő díszleteket és kimagasló színórpadást elhagyjuk — színházaink lépcsős oldalnézete igen ritkán lesz monumentális. Ily módon az oldalnézetek áttekintése ma még nem fontos követelmény.

Az említett legnagyobb méreteken túl terjedő szabad tér már ismét hátrányos az épület érvényesülésére. A mű megjelenése kicsinyes lesz, nagyságát nem becsülhetjük meg, részletei és tömeghatásai összefolytnak, szélső esetben a mű szinte elvész a nagy pusztaságban.

A telek kellő nagyságának megvalósítása az épület környezetétől és háttérétől is függ.

Kisebbségi művek esztétikai okokból lehetnek közelebb is az említett méretekhez, mert azok nem zavarják a hatást.

Az említett 12–16 m. közelben levő túl nagy tömegek viszont ártanak az új épület monumentalitásának. Mellettünk a könnyed modern mű kicsinyes miniatűrserűvé válik, viszont ehhez képest amaz idomtalanoknak fognak látszani. Hogy hol kezdődik ez vagy amaz hatás, csak esetenként és igen gyakorlott szem ítélni meg.

A háttér helyes megválasztására még egy elvet fogadhatunk el: Legfelelőbb jelkünkre a természeti szépnek és a művészi szépnek harmonikus összehatása.

Ebből az következnék, hogy az épület környezete és háttére az élő természet egy-egy gyönyörű képe legyen. Főnségek hegyek, tovatűnő völgy, hatalmas lombos fák, tükröző csobogó folyóvíz, vagy regényes, remegő tó.

Tudjuk, hogy ezeket az óhajításokat az előbbeni fontosabb követelményekkel csak nagy ritkán egyeztetethetjük össze és beérjük egy kis díszkerttel is.

A színház érdekeinek további csoportja:

2. A város közepén való fekvése.

a) A látogatottság céljából. Kis városban pár száz lépés is nagy távolság. A központból azon-

ban a tisztántartott, forgalmas gyalogjáróról bármily időben is könnyű a haza jutás;

b) az éjjeli közbiztonság céljából;

c) a színház ünnepélyes, hivataloshoz méltó környezetébe helyezése céljából. Gyárak, vasut stb. közelébe nem helyes tenni a színházat, de a templom, vagy temető mellé sem.

3. a telek teherbíró képessége az olcsóbb alapozás céljából és a telek emelkedett volta a művészi hatás tekintetéből kívánatos.

II. A város érdekei

több pontban érintkeznek a színház érdekeivel.

E helyütt élesen el kell választanunk a nagy várost a kisebb vidéki várostól.

Amaz számos nagyváros monumentális épületeire, főbb színházaira számítanak — emez belátható időköz csak keveset emlékszerő épületet remél, — színházat még egyet is alig.

A nagyváros középületeivel és másodrangú színházaival űzhet városfejlesztő politikát. A kihelyezett színháznak az idővel kiépülő városrészt elég közönséget szolgáltat, és a színház irodalmi színvonala közönségének műveltsége szerint igazodik.

A kisebb egyszínházias városban a kulturális fejlődés tekintetéből az kívánatos, hogy a színház irodalmi színvonala a vezető elemek műveltségének színvonalán álljon és emelkedjék tovább. Ez csak úgy lehetséges, ha a város szívéből kerül ki a közönség zöme.

(A kisváros egyetlen színházának kihelyezése kétségkívül szintén fejlesztené azt a városrészt — ha jóval előbb meg nem szűnnék maga a színház.)

Az egyszínházias város érdeke tehát, hogy színháza vagy vígadója:

1. a város közepén, annak leglátogatottabb helyén legyen (l. 2. a) b) c) pontok.)

2. a város szabályozása és szépítése elősegítessék a színház építésével.

A város szép kiépítésének legnagyobb mesterei a párizsiak. Az olyan — akár szerényebb épületet is, — amit nálunk alig vennének észre, az utcák és terek helyes határolásával úgy állítják be, hogy az szinte műremekként hat. Az ide vonatkozó néhány elvet a (l. 1. e) alatt érintetem.

Egy másik általános elvük az, hogy a fontosabb csomópontokban pártalan számú utcák találkoznak. Ily módon az utak nem vesznek el a távoli szűrkeségbe, hanem mindenike — a kellő távolban egy-egy szép városképpel vagy épülettel lezáródik, anélkül, hogy a közlekedést zavarná.

A terekkel és parkokkal való hasonló kombinálás által az épületek környezetükkel való összehatásukban egy-egy új művészi értékű koncepcióval gazdagítják a város képét.

Majd minden fordulónál új, érdekes kép, művészi meglepetés várja a járókelőt és a szép vonzó, erkölcsi hatásánál fogva polgárok és idegenek előtt mind jobban megszeretteti a várost.

Igen természetes tehát, ha a mi kis városaink monumentális épületeinél, melyeket az újjunkon számolhatunk meg — ennek az utolsó érvelésnek nagy jelentőséget tulajdonítunk. Hogy ez az elv

mennyire helyes, az is bizonyítja, hogy ebben a színház és a város érdeke teljesen összeesik.

Az előbbeni általános szempontok megállapítása után könnyű szerezni és biztosan ítélni meg a színház-vigadó elhelyezését javasolt telkeket. Valamennyit egyenlő komolysággal véve bírálat alá a lehető legelőnyösebb helyzetben lerajzoltam egy 42 m. hosszú és 26 m. széles színház-vigadót. Az egyes telkek előnyeit és hátrányait az általános szempontok sorrendje szerint kiírjuk, megemlítve még az esetleges kisajátítások költségeiről és az építés megkezdhetőségének időpontjáról is.

A szóbanforgó esetben a választás valószínűleg a város hosszan elnyúló főterére fog esni, különös véletlen, hogy ezzel az elhelyezéssel a világhíres szépségű velencei Piazza San Marconak majdnem, hogy másolatát nyerjük. A tér arányai, oldalain az érdekes régi házak, a sarokban levő torony rendkívül érdekes és előnyös környezetet adnak. Ha sikerülni fog a színház épületét művészi egyszerűségben és nemes arányokban megoldani, bizalommal remélhetjük, hogy ez a tér hazánk építőművészetének egyik gyöngye leend.

Irodalom.

A közzolgálati alkalmazottak jogviszonyai. (Az élő magyar jog.) Feldolgozta: Dr. Ladik Gusztáv belügyministeri oszt. tanácsos, ügyvéd, az „Országos törvénytár” szerkesztője. Szerző a „Törvénytári tájékoztató”-ja révén már tiszteltté tette nevét a magyar jogászság közönség előtt, amely tisztelet nagyrabecsüléssé fokozódik azok előtt, akik az amugy is szegényes jogi irodalmunkban a hézagpótló munkákat megtudják érteni és értékelni. Ha még hozzávesszük, hogy szerző az egész magyar közigazgatási jog összes hatályos anyagának, szóval a teljes élő magyar közigazgatási jog feldolgozására vállalkozott, — úgy méltán megérdemli, hogy ezen vállalkozásánál, amely után már annyira áhítózunk, — hosszammal fogadjuk és minden kitéphető módon támogassuk. A fenti című munka valóságos Ariadne fonala abban a törvény, rendelet és döntvény tömkelegben, amelyben a legavatottabbak sem igen tudnak eligazodni. A gyakorlati jogásznak nincs ideje arra, hogy az eléje tárult joganyagot megválogassa és azokból a helyes és hatályos jogszabályt megállapítsa. Szerző munkájának birtokában a közzolgálati alkalmazottak jogviszonyaira vonatkozó jogszabályok kutatása alól fel vagyunk mentve, mert abban együtt találjuk mindazon pozitív rendelkezéseket, melyek a közzolgálati alkalmazottakra törvények és kormányrendeletekben, sőt felsőbb bíróságok határozataiban előfordulnak. Míg a szolgálati pragmatika elkészül, ez a munka kulforrásul fog szolgálni a tisztviselők jogai és kötelesegeik iránt s utmutatást nyújt jogaik, kötelesegeik, javadalmaik, illetményeik tekintetében. Alapos tárgyismerettel foglalkozik szerző a munkájában a kormányzati, bírósági, ügyészi, törvényhatósági, községi, tanügyi, pénzügyi, vasuti, postai stb. tisztviselők jogviszonyaival, úgy, hogy alig fordulhat elő oly pragmatikus kérdés, mely iránt e terjedelmes munkában utmutatást találni ne lehetne. E mű, amely minden közzolgálati alkalmazottat és ezek hozzátartozóit érdekel, nélkülözhetetlen valamennyi hatóságra és hivatalra nézve, mint amelyek az alkalmazottak személyi ügyeivel

naponként foglalkoznak és pedig annyival inkább, mert nincs más olyan munka, amelyik a közzolgálati alkalmazottak valamennyi jogviszonyát ily kimerítően és ily egyetemesen tárgyzná. A csinos kiállítású vaskos kötetnek az ára fűzve 12 kor. és a szerzőnél (I., Gellérthegy-utca 27. sz.) rendelhető meg.

Magyar közjog és közigazgatási jog. A községi közigazgatási tanfolyam hallgatói részére teljesen átdolgozott második kiadásban jelent meg dr. Bartha Béla ily című könyve. A mű átdolgozását az első kiadás megjelenése óta hozott újabb törvények és rendeletek tették szükségessé. Ez a második kiadás egyébként abban is különbözik az előzőtől, hogy áttekinthetőbb s így a gyakorlati életben való használatra is alkalmasabb. A szerző nem kimélt fáradságot, hogy a közigazgatási tanfolyam hallgatóinak kezébe elsőrendű munkát juttasson. Az ára ezek számára 6 K. 50 fillér s megrendelhető a szerzőnél Selmezbányán.

Hirek.

— **A népszanatórium.** Debreczen szab. kir. város törvényhatósági bizottsági közgyűlése elhatározta, hogy a Debreczenben felállítandó népszanatóriumra 30 hold területű földet és 150,000 koronát adományoz. A népszanatórium felállítására nálunk égető szükséglet fog pótolni, mert a tisztifőorvos jelentése szerint rengeteg tüdőveszes beteg szenved városunkban, kik kellő időben kezelt gondos ápolás mellett az életnek megmenthetők. Debreczen sz. kir. város a szenvedő emberiség ügyének tesz szolgálatot, ha a népszanatórium létesül. Csakis a hely kérdésére nézve merültek fel véleménykülönbségek. A magunk részéről mi is szeretnénk, ha a gyógyító ház nem a park közepében, hanem egy kissé bejebb épülne. A gyógyító háznak feltétlenül erdős területen kell felépülnie, mert a területének ózondusnak és pormentesnek kell lenni. Végzetes biba volna azt valami kopár területre építeni és várni az időt, míg körülötte ültetés folytán erdő lombosodik. A városi tanács körütekintő bölcsesége mindenestre megtalálja az építkezésre alkalmas helyet és eloszlatja azok aggodalmát, akik a népszanatórium felállításától a Nagyerdő forgalmát és egészséges voltát féltik.

— **Értesítés.** Tudatjuk olvasóinkkal, hogy kiadóhivatalunk utján intézkedtünk arra nézve, hogy lapunkat a bizottsági tag urak valamennyien ingyen kapják és pedig azért, hogy a városi ügyek menetéről tudomást szerezhessenek.

— **A tanyai iskolából.** A debreczeni tanyai állami elemi iskolai tanítókat Kovács József polgármester gondnoksági elnök összehívta azon célból, hogy maguk közül a gondnokságba egy tagot válasszanak. Az ülés ma délután lesz a városi tanácsban. Az ülésen jelen lesz a kir. tanfelügyelő is.

— **A levéltár selejtezése és rendezése.** Koncz Ákos tb. tanácsnok, közlekvéltáros terjedelmes javaslatot nyújtott be a városi tanácshoz a levéltár esetleges selejtezése és rendezése dolgában. A javaslatot lapunk legközelebbi számában közölni fogjuk.

— **Hitelesítő közgyűlés.** Hitelesítő közgyűlés volt f. hó 12-én délután 4 órakor a városi tanácsban nagytanácsstermben Weszprémy Zoltán főispán elnöklésével.

— Nyugdíjazások. A nyugdíjellenőrző bizottság február 10-ikén tartott ülésén Farkas Bertalan nyug. máti biztos nyugdíját 1040, dr. Medgyaszay Dezsőné és Győry Kalmánné nyugdíját 1240, illetve 1000 koronában állapította meg.

— A világitási vállalat főkönyvelői állása. Debreczen sz. kir. város világitási vállalata most terjesztette be jelentését a városi Tanácshoz a megüresedett főkönyvelői állására beérkezett pályázatokról. A világitási bizottság a pályázók közül a következőket jelölte: Baukovics Alfréd (Gyöngyös), Tepper Adolf (Budapest), Paulicsék János (Szeged), Róna Ernő (Debreczen) és Elsőd János (Csaba).

Hogyan üzik el a kinalak a járványokat. A babonás keresztény hit is századokon át azt vallotta, hogy a betegségeket gonosz szellemek okozzák. A mágusok nagymestere: Heinrich Cornelius Agrippa a XVI. század valamennyi emberének meggyőződését írta meg híres művében a „Philosophia occultá”-ban, amely a szárított békafejnek nagyobb hatást tulajdonít, mint mi az aszpirinnak és a tudós amsterdami református pap is: Becker Boldizsár az ő „Die zauberte Welt”-jében a XVII. században varázslatos hitének egyetemes megnyilatkoztatója. Akik hitték, hogy a zafir eltávolítja a kelevényeket, vagy a korát a gyomorbagaj, akik tomatis pörököt folytattak a denevérek és cserébogarak ellen, azok lélekben közvetlen ősei a mai kinalaknak, kik a járványos betegségeket következőképpen szokták „elűzni”. A járványokat természetesen gonosz szellemek okozták, ha tehát el tudják kergetni a rossz szellemet, nyilvánvaló, hogy megszűnik a járvány is. Evégből, amely községben már félelmetesen dúl valamely járvány, egy sötét, csendes éjszakán felkerelkedik a község apraja-nagya, tarka lamponokat tűznek botjukra és vidám processzióval bejárják az utcákat. A szűf szellem nyilván hamarosan észre veszi ezt a szép kivilágítást, meghalja a fül-bemészó énekekkel és maga is hozzásegődik a menethez. Mikor aztán már minden utcát végigjárták, kikerülnek a faluból és gyors tempóban elvonulnak a legközelebbi folyóig. Ott már várja a menetet egy pompásan felszított, kivilágított bárka, rajta néhány vakmerő hajóssal. Mikor a partra érnek, adott jeltre egyszerre mindenjányan elotlják lámpásukat és nagy csendesen, sietve visszaspolyognak lakásukba. A szegény szellem persze előbb meghökken, nem leri helyét, de csakhamar észbelek és telohan a szép, világos hajóra. Éppen ezt akarták. Hirtelen utnak ered a bárka s a kicselegetett szellemet elviszik jó messzire s aztán valami lakatlan helyen kikötve, ott hagyják a szellemet bárkástul együtt. Igaz, hogy abban a faluban még tovább pusztít a járvány, de úgy veszik észre, már nem olyan erősen. Az pedig egészen bizonyos, hogy már nem a régi szellem, hanem valami odavetődött új szellem aratja áldozatait. Ez pedig szintén ki lehet tessékelni egy lamponos menettel.

— **A villamos áram mint vágási mód.** Leduc nantesi tanár kísérleteket végzett, miképpen lehetne a villamos áramot állatok levágásánál felhasználni. Kísérletet tett egy lóval, egy ökrrel, egy borjuval és egy sertéssel. A ló 110 Voltos, az ökör 160 Volt, míg a borju már 20 Volt erős-ségű villamos ülésre esett össze. Ezt a módot a kísérletező mint olyant ajánlja, amely az állatoknak semmi fájdalmat nem okoz. Érdekesek azok a kísérletek is, amelyeket Leduc laboratóriumában végzett. Olyan gyenge áram behatására, amely másodpercenként százszor megszakítatik, az állatok percekre, de néha órákra is teljes önkivüeti, álomszerű állapotba jutnak. Az áram kikapcsolására azonban azonnal fölébrednek. Az áram erősítésére megszűnik a szív-működés, de a lélegző mozgások tovább tartanak, míg további erősítésre a lélegzés is megszűnik. Ha ebben a tetszalottszerű állapotban 2 másodpercnél tovább engedjük az áramot működni, bekövetkezik a halál, míg ha beszüntetjük az áramot, az állat újra öntudatra ébred.

Szerkesztői üzenetek.

K. S. Megkaptuk, legközelebb közöljük.

Érdeklődő. A városi tanács a pályázatok dolgában még nem döntött és így nem mondhatjuk meg, hogy ki nyerte meg a vállalatot.

Kassa. A mai postával elküldöttük.

Hirdetmény.

A kisvárdai-vidéki gazdakör évente tartani szokott tenyész-bika vásárját 1909. évi március hó 14-én rendezi Kisvárdán Reizman Herman ur vasút állomás melletti gazdasági majorjában.

Tenyészállat vásárunkat figyelembe ajánljuk úgy a magánbirtokosok, mint különösen a községeknek, mert itt alkalmuk lesz arra, hogy a szükséges apaállatok — mind kiváló tenyészetekből — saját választások szerint és a m. kir. gazdasági kerületi felügyelőségek támogatásával is, a vételár három felévi kamatmentes részletbeni fizetése és állami kedvezmény nyeresével is legelőnyösebben szerezhessék be.

Az eladásra bejelentett tenyészállatok március tizenharmadikán d. u. öt óráig okvetlen behajtandók és elhelyezendők a kijelölt korlatokba, hol a vevő község által d. u. öt óráig megzemlelhetők és előre kiválaszthatók, a vásár azonban csak március tizenegyedikén d. e. 1/2 kilenc órákor kezdődik és aznap d. u. két óráig tart. A megvett állatok akár vasuton szállíthatnak, akár lábön hajtathatnak el, csak március 14-én d. u. 2 órákor bocsájtatnak ki és vehetők át.

Ugy az eladók, mint vevők kötelesek a megtörtént vételt vagy eladást a vásári irodában azonnal bejelenteni, hol a leszámolások megtörténte után a járlat levelek is nyomban átírtván, a vevőknek átadatnak.

Községi előjárók és megbízottak által a hivatalos pecsét elhozandó.

Vásárunk egy a bemutatandó állatok számaránya, mint minőség tekintetében is megérdemlé érdemes lévén, van szerencsénk arra úgy az érdeklődőket, de különösen gazdaközönségünket, valamint a m. kir. gazdasági kerületi felügyelő urakat tisztelettel meghívni és szives látogatásukat kérni.

Kisvárdai, 1909 február hó.

A kisvárdai-vidéki gazdakör.

!! MEGJELENT !!

□ A VÁROSI TANÁCS KIADÁSÁBAN □
**DEBRECZEN SZAB. KIR.
VÁROS ÉRVÉNYBEN LÉVŐ
SZABÁLYRENDELETEI-
NEK GYŰJTEMÉNYE.**

Az 564 oldal terjedelmű vaskos kötet ára

2 KORONA.

Kapható a városi könyvnyomda-vállalat irodájában. Kossuth-utca, városház-épület.